Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MANUELA CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 31. května 2016 [1]

Věc C-169/15

Montis Design BV
proti
Goossens Meubelen BV

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Benelux Gerechtshof (Soudní dvůr Beneluxu)]

„Autorské právo a práva s ním související — Doba ochrany — Zánik a obnovení autorského práva“

1. Hoge Raad der Nederlanden (nejvyšší soud Nizozemska) se ve sporu mezi podniky Montis Design B. V. a Goossens Meubelen B. V. (dále jen postupně „Montis“ a „Goossens“) obrátil [2] na Benelux Gerechtshof (Soudní dvůr Beneluxu) s otázkou týkající se výkladu, a to v souvislosti s použitím čl. U odst. 2 protokolu o změně jednotného zákona Beneluxu o ochraně vzorů (dále jen „protokol“) [3], jímž byl vypuštěn článek 21 výše uvedeného zákona (dále jen „BTMW“).

2. Než se Soudní dvůr Beneluxu vyjádřil k otázce, kterou vznesl Hoge Raad der Nederlanden (nejvyšší soud Nizozemska), položil tři předběžné otázky Soudnímu dvoru, neboť má za to, že řešení sporu závisí na výkladu směrnice 93/98/EHS [4].

3. Projednávaný spor vychází z čl. 21 odst. 3 BTMW, v němž se stanoví, že pokud majitelé autorských práv k (průmyslovým) vzorům, kteří jsou vázáni ochranou těchto práv, nepodají prohlášení o prodloužení platnosti, jejich autorská práva zanikají. V případě nesplnění zmíněné formality se tato práva okamžitě stávají volnými.

4. S ohledem na kritiky vznesené vůči tomuto zákonu a na okolnost, že byl v tomto ohledu neslučitelný s Bernskou úmluvou [5], zákonodárce Beneluxu v roce 2002 zrušil čl. 21 odst. 3 BTMW. Protokol o zrušení však nestanovil žádnou přechodnou lhůtu ani neupřesnil to, co se má stát s autorskými právy zaniklými v důsledku použití BTMW.

5. Doba ochrany autorského práva byla mezitím ve všech členských státech harmonizována směrnicí 93/98, která prodloužila tuto dobu ochrany na sedmdesát let od smrti autora, aniž by držitelé tohoto práva byli nuceni podávat „prohlášení o prodloužení platnosti“ či jiné obdobné dokumenty. Směrnice 93/98 kromě toho stanovila, že za určitých okolností může být platnost autorských práv, která se stala volnými, obnovena.

1 — Původní jazyk: španělština.

2 — Předkládací rozhodnutí ze dne 13. prosince 2013 bylo přijato v souladu s článkem 6 Úmluvy ze dne 31. března 1965 o zřízení a statutu Soudního dvora Beneluxu.

3 — Protocol houdende wijziging van de Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen of modellen, podepsaný v Bruselu dne 20. června 2002.

4 — Směrnice Rady ze dne 29. října 1993 o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (Úř. věst. 1993, L 290, s. 9; Zvl. vyd. 17/01, s. 141).

5 — Bernská úmluva na ochranu literárních a uměleckých děl (Pařížský akt ze dne 24. července 1971), ve znění změn ze dne 28. září 1979 (dále jen „Bernská úmluva“). České znění je k dispozici na internetové adrese http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Bernska-umluva.pdf.

6. Otázka, kterou položil předkládající soud Soudnímu dvoru, se v podstatě týká dopadu směrnice 93/98 na projednávaný spor. Zvláště by mělo být určeno, zda autorská práva, která zanikla (v důsledku nesplnění formality stanovené v BTMW), mají být podle této směrnice obnovena, a pokud ano, k jakému datu.

I – Právní rámec

A – *Unijní právo*

7. Ke sblížení právních řádů členských států v oblasti duševního vlastnictví došlo hlavně prostřednictvím směrnice 93/98, později změněné [6] a nahrazené směrnicí 2006/116/ES [7], jež kodifikuje směrnice předchozí.

8. Vzhledem k tomu, že skutečnosti projednávaného sporu se vztahují k době, kdy byla dosud v platnosti směrnice 93/98, a že směrnice, která je platná v současné době, nijak nezměnila obsah článků, jež mají význam pro projednávaný spor, uvádím níže relevantní ustanovení výše uvedené směrnice.

9. Jedenáctý bod odůvodnění zní takto:

„vzhledem k tomu, že za účelem zavedení vysoké úrovně ochrany, která bude současně splňovat požadavky vnitřního trhu a uspokojovat potřebu zavést právní prostředí, které bude napomáhat k harmonickému rozvoji literární a umělecké tvorby ve Společenství, by měla být doba ochrany autorského práva harmonizována na 70 let po smrti autora nebo 70 let poté, co byla oprávněně sdělena veřejnosti […]“

10. Dvacátý sedmý bod odůvodnění zní takto:

„vzhledem k tomu, že úcta k nabytým právům a oprávněná očekávání tvoří součást právního řádu Společenství; že členské státy mohou zejména stanovit, že za určitých okolností nemusí autorské právo a práva s ním související, která se podle této směrnice obnoví, zavazovat k placení osoby, které v dobré víře přikročily k využívání děl v době, kdy taková díla byla volná.“

11. Článek 1 odst. 1 stanoví toto:

„1. Práva autora literárního nebo uměleckého díla ve smyslu článku 2 Bernské úmluvy trvají po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti bez ohledu na den, kdy bylo dílo oprávněně sděleno veřejnosti.“

12. Článek 10, který je nadepsán „Přechodná ustanovení“, stanoví ve svých odstavcích 2 a 3 toto:

„2. Doba ochrany stanovená v této směrnici se vztahuje na všechna díla a předměty ochrany, které jsou chráněny alespoň v jednom členském státě v den uvedený v čl. 13 odst. 1 podle vnitrostátních předpisů o autorském právu nebo právech s ním souvisejících, nebo které splňují podmínky ochrany podle směrnice 92/100/EHS [8].

6 — Zejména směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst. 2001, L 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01, s. 230).

7 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (Úř. věst. 2006, L 372, s. 12).

8 — Směrnice Rady ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (Úř. věst. 1992, L 346, s. 61), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 (Úř. věst. 2006, L 376, s. 28).

3. Touto směrnicí nejsou dotčena žádná využívání uskutečněná přede dnem uvedeným v čl. 13 odst. 1. Členské státy přijmou nezbytná ustanovení zejména na ochranu práv nabytých třetími osobami.“

13. Článek 13 odst. 1 první pododstavec stanoví:

„1. Členské státy přijmou právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s ustanoveními článků 1 až 11 této směrnice nejpozději do 1. července 1995.“

14. Harmonizace (průmyslových) vzorů byla završena přijetím směrnice 98/71/ES [9], jejíž článek 17 upravuje vztah mezi právy k průmyslovému vlastnictví a autorskými právy („zásada pro kumulaci“) [10], a to následovně:

„(Průmyslový) vzor chráněný podle této směrnice právem k (průmyslovému) vzoru, který je v členském státě zapsán, může požívat ochrany také podle právních předpisů o autorském právu takového státu, a to ode dne, kdy byl (průmyslový) vzor vytvořen nebo v jakékoliv formě zachycen. Rozsah a podmínky, za kterých je taková ochrana poskytována včetně požadované úrovně původnosti stanoví každý jednotlivý členský stát.“

B – *Bernská úmluva*

15. Přestože Evropská unie není smluvní stranou Bernské úmluvy, je touto úmluvou vázána nepřímo, a sice prostřednictvím Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví („TRIPS“), která je součástí přílohy 1 C Dohody o zřízení Světové obchodní organizace z Marrákeše, jejíž je Evropská unie smluvní stranou [11].

16. Článek 9 odst. 1 Dohody TRIPS zní takto:

„Členové se přizpůsobí článkům 1 až 21 Bernské úmluvy (1971) a příloze k ní. Členové však nebudou mít práva nebo povinnosti podle této Dohody, pokud jde o práva udělená podle článku 6a uvedené Úmluvy nebo práva z něho odvozená.“

17. Článek 5 odst. 2 Bernské úmluvy stanoví:

„2) Požívání a výkon těchto práv není podroben žádné formalitě; toto požívání a tento výkon nezávisí na ochraně platné ve státě původu díla. Proto se s výhradou ustanovení této úmluvy řídí rozsah ochrany, jakož i právní prostředky vyhrazené autorovi k hájení jeho práv výlučně zákony státu, kde se uplatňuje nárok na ochranu.“

C – *Právo Beneluxu*

18. Článek 12 BTMW [12] stanoví, že zápis (průmyslového) vzoru je platný po dobu pěti let ode dne podání žádosti.

9 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. října 1998 o právní ochraně (průmyslových) vzorů (Úř. věst. 1998, L 289, s. 28; Zvl. vyd. 13/21, s. 120).

10 — Viz osmý bod odůvodnění směrnice 98/71.

11 — Evropské společenství přijalo tuto dohodu prostřednictvím rozhodnutí Rady 94/800/ES ze dne 22. prosince 1994 o uzavření dohod jménem Evropského společenství s ohledem na oblasti, které jsou v jeho pravomoci, v rámci Uruguayského kola mnohostranných jednání (1986–1994) (Úř. věst. 1994, L 336, s. 1; Zvl. vyd. 11/21, s. 80).

12 — Tractatenblad, č. 1966, s. 13.

19. Článek 21 odst. 1 BTMW stanovil (do okamžiku, kdy byl zrušen), že (průmyslový) vzor, který má významnou uměleckou hodnotu, může požívat jak ochrany vyplývající z tohoto zákona, tak ochrany vyplývající ze zákonů o autorských právech, za předpokladu, že byly splněny podmínky pro použití obou těchto zákonů.

20. Podle čl. 21 odst. 3 BTMW (opět do okamžiku jeho zrušení) platí, že současně se zrušením zápisu (průmyslového) vzoru s významnou uměleckou hodnotou nebo zánikem výlučného práva vyplývajícího z tohoto zápisu zaniká i autorské právo k tomuto (průmyslovému) vzoru, za předpokladu, že obě tato práva náleží témuž majiteli; k zániku však nedojde, pokud majitel (průmyslového) vzoru předloží v souladu s článkem 24 [13] zvláštní prohlášení za účelem prodloužení platnosti svého autorského práva [14].

21. Poté, co Hoge Raad rozhodl v tom smyslu, že výše uvedené ustanovení je v rozporu s čl. 5 odst. 2 Bernské úmluvy, byly články 21 a 24 BTMW zrušeny článkem U Protokolu [15].

22. Protokol vstoupil v platnost dne 1. prosince 2003 a neobsahoval žádné přechodné právní ustanovení ani žádnou zmínku o případném zpětném účinku jím zavedeného zrušení.

II – Skutečnosti předcházející sporu a předběžné otázky

23. Soudní dvůr Beneluxu uvedl ve svém rozhodnutí vylíčení skutkových okolností sporu, jež poskytl Hoge Raad a z něhož budu vycházet i já.

24. Společnost Montis vyrábí od roku 1974 v Nizozemsku nábytek. Od roku 1983 uvádí na trh křeslo nazvané Charly podle návrhu Gerarda van den Berga. V roce 1987 byla navržena a uvedena na trh jídelní židle Chaplin, která byla inspirována výše uvedeným křeslem.

25. Dne 19. dubna 1988 podal G. van den Berg žádost o zápis mj. křesla Charly a židle Chaplin jako mezinárodních (průmyslových) vzorů (č. DM/010786), přičemž uvedl, že Montis je majitelkou (průmyslového) vzoru a G. van den Berg jeho návrhářem.

26. V roce 1990 převedl G. van den Berg svá autorská práva k oběma židlím na společnost Montis.

27. Když uplynula pětiletá lhůta platnosti zápisů výše uvedených (průmyslových) vzorů (tedy v roce 1993), nepředložila Montis prohlášení o prodloužení platnosti ve smyslu (zrušeného) čl. 21 odst. 3 BTMW. Na základě výše uvedeného ustanovení došlo dne 18. dubna 1993 k zániku autorských práv a práv k (průmyslovému) vzoru, jejichž majitelkou byla Montis.

28. V roce 2008 podala Montis žalobu proti Goossens, neboť měla za to, že židle Beat, kterou posledně jmenovaná společnost nabízí ve svých prodejnách nábytku, porušuje její autorská práva k židlím Charly a Chaplin. Goossens namítla, že v důsledku nepodání prohlášení o prodloužení platnosti ve smyslu (zrušeného) čl. 21 odst. 3 zákona BTMW předmětná autorská práva zanikla.

13 — Článek 24 stanoví, že prohlášení stanovené v článku 21 musí být společně se zaplacením odpovídajícího poplatku předloženo během roku předcházejícího zániku výlučného práva k (průmyslovému) vzoru.

14 — Ze společného vyjádření vlád zemí Beneluxu k požadavku týkajícímu se prohlášení o prodloužení platnosti (které cituje generální advokát Timmerman v bodě 3.6 svého stanoviska předneseného před Soudním dvorem Beneluxu) vyplývá, že „[…] zastáváme názor, že nepodání takovéhoto prohlášení by mělo být vést k uložení dostatečně přísných sankcí; autorské právo, pro něž nebylo předloženo prohlášení, zaniká současně s právem k (průmyslovému) vzoru, s nímž bylo spojeno na základě kumulace“.

15 — Viz poznámka pod čarou 3.

29. Montis odpověděla, že v důsledku vypuštění (zrušeného) čl. 21 odst. 3 zákona BTMW, k němuž došlo dne 1. prosince 2003, se platnost jejích autorských práv obnovila. Toto zrušení mělo podle jejího názoru zpětnou účinnost. Kromě toho podpůrně uvedla, že platnost zmíněných práv byla se zpětnou účinností obnovena k 1. červenci 1995, tedy ke dni, který je uveden v čl. 10 odst. 2 ve spojení s čl. 13 odst. 1 směrnice 93/98.

30. Když Montis částečně neuspěla v řízení v prvním stupni a v odvolacím řízení, podala kasační opravný prostředek k Hoge Raad, který přerušil řízení do doby, než se Soudní dvůr Beneluxu vyjádří k oběma předběžným otázkám týkajícím se výkladu (zrušeného) čl. 21 odst. 3 BTMW, které mu podal.

31. Vzhledem k tomu, že Soudní dvůr Beneluxu dospěl k názoru, že odpověď, kterou má podat, závisí na výkladu práva Evropské unie (zejména pak článku 10 směrnice 93/98 ve spojení s čl. 13 odst. 1 téže směrnice), položil následně Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžné otázky:

„1) Vztahuje se doba ochrany uvedená v článku 10 ve spojení s čl. 13 odst. 1 směrnice [93/98] na autorská práva, která byla původně chráněna podle vnitrostátních právních předpisů v oblasti autorského práva, avšak před 1. červencem 1995 zanikla z důvodu nesplnění či případně opožděného splnění formálního požadavku, konkrétně nepodání či opožděného podání prohlášení o prodloužení platnosti ve smyslu (zrušeného) čl. 21 odst. 3 zákona BTMW?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

Je nutné vykládat směrnici [93/98] v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, jež vede k tomu, že autorské právo k dílu užitého umění, které zaniklo před 1. červencem 1995 v důsledku nesplnění formálního požadavku, je považováno za právo zaniklé s konečnou platností?

3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku:

Má-li být předmětné autorské právo vykládáno podle vnitrostátních právních předpisů tak, že se k jakémukoli okamžiku obnovuje nebo že znovu vzniklo, od kterého okamžiku k tomu dochází?“

III – Řízení před Soudním dvorem a argumenty účastníků řízení

A – *Řízení*

32. Předkládací rozhodnutí bylo doručeno kanceláři Soudního dvora dne 13. dubna 2015.

33. Účastníci původního řízení, jakož i portugalská vláda a Evropská komise, předložili písemná vyjádření ve lhůtě stanovené v čl. 23 druhém pododstavci statutu Soudního dvora.

34. Ústního jednání konaného dne 10. března 2016 se zúčastnili zástupci Montis, Goossens a Evropské komise.

B – *Shrnutí předložených vyjádření*

35. Montis má za to, že otázky, které položil Soudní dvůr Beneluxu, musí být rozšířeny i na článek 17 směrnice 98/71 a zodpovězeny v tom smyslu, že tento článek brání zrušenému čl. 21 odst. 3 BTMW, což znamená, že autorská práva byla obnovena dne 17. listopadu 1998 (tj. v den, kdy vstoupila v platnost směrnice 98/71).

36. Podpůrně Montis tvrdí, že sporný článek BTMW je neúčinný, neboť je v rozporu s čl. 7 odst. 4 Bernské úmluvy ve spojení s čl. 5 odst. 2 téže úmluvy, a tedy její autorská práva nezanikla dne 19. dubna 1993. Dále, opět podpůrně, tvrdí, že povinnosti vyplývající z Bernské úmluvy byly provedeny „vnitrostátními předpisy“, na něž odkazuje čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98. Z posledně jmenovaného předpokladu vyvozuje závěr, že autorská práva byla obnovena dne 1. července 1995, kdy uplynula lhůta pro provedení této směrnice do vnitrostátních právních řádů.

37. Goossens zastává v podstatě názor, že k 1. červenci 1995 již v Unii neexistovala autorská práva k židlím Charly a Chaplin, která by požívala ochrany, takže nemohla být na základě směrnice 93/98 obnovena. Dále tvrdí, že judikatura Soudního dvora (zvláště rozsudky vydané ve věcech Sony Music Entertainment [16] a Butterfly Music [17]) není pro vyřešení projednávané věci relevantní, neboť se týká situací, v nichž byla sporná práva chráněna v jiném členském státě Unie a zanikla v důsledku ukončení doby ochrany, a nikoli nesplnění formality, tak jako v tomto řízení.

38. Kromě toho se Goossens v souvislosti s rozsudkem Flos [18] domnívá, že harmonizace doby ochrany se nevztahuje na podmínky uplatnění této ochrany a že tudíž směrnice 93/98 nebrání (zrušenému) čl. 21 odst. 3 BTMW.

39. Podle názoru Goossens mohla být autorská práva k židlím Charly a Chaplin obnovena nejdříve k 1. prosinci 2003, tj. ke dni, kdy byl zrušen článek 21 BTMW. Zásada právní jistoty brání tomu, aby byl za den obnovení těchto práv považován 1. červenec 1995. Navrhuje tedy, aby byla první předběžná otázka zodpovězena záporně, takže na další dvě otázky již nebude nutné odpovídat.

40. Portugalská vláda tvrdí, že zásada obnovení autorských práv je v rozporu s cíli směrnice 93/98, avšak pro případ, že by Soudní dvůr s tímto tvrzením nesouhlasil, má za to, že podle znění výše uvedené směrnice dochází k obnovení zaniklých autorských práv bez ohledu na to, jaký důvod vedl k jejich zániku, ledaže by byl v rozporu s Bernskou úmluvou. Navrhuje proto, aby byla třetí otázka zodpovězena v tom smyslu, že autorská práva společnosti Montis byla obnovena dne 1. července 1995.

41. Komise nesouhlasí s názorem předkládajícího soudu, podle něhož mají být autorská práva obnovena pouze v případech, kdy vypršela doba ochrany vyplývající z vnitrostátního práva platného před přijetím směrnice (za předpokladu, že se jednalo o kratší lhůtu, než jakou stanovila posledně jmenovaná směrnice, tj. sedmdesát let). Komise má za to, že podle judikatury není podstatné, z jakého důvodu autorská práva zanikla, a směrnice 93/98 se tedy použije i v případě, kdy tato práva zanikla z důvodu nedodržení formality.

42. Komise tvrdí, že Soudní dvůr Beneluxu nemá pravdu v tom, že určuje existenci autorských práv výlučně na základě vnitrostátního práva z důvodu, že toto právo upravovalo její trvání před vstupem výše uvedené směrnice v platnost. Má za to, že podle čl. 10 odst. 2 posledně jmenované směrnice mohou být autorská práva k židlím Charly a Chaplin obnovena dvěma možnými způsoby: buď může Montis prokázat, že tato práva byla k 1. červenci 1995 platná v některém členském státě, nebo může uplatnit ochranu vyplývající ze směrnice 92/100.

43. V každém případě Komise zdůrazňuje, že (zrušený) čl. 21 odst. 3 BTMW je v rozporu s Bernskou úmluvou a zachování účinku spočívajícího v zániku (autorských práv) vyplývajícího z nepodání prohlášení, které požaduje výše uvedený článek BTMW, je neslučitelné nejen s cíli směrnice 93/98, nýbrž i se základním právem vlastnit majetek, které zahrnuje i duševní vlastnictví a které je zakotveno

16 — Rozsudek ze dne 20. ledna 2009, C-240/07; EU:C:2009:19.

17 — Rozsudek ze dne 29. června 1999, C-60/98, EU:C:1999:333.

18 — Rozsudek ze dne 27. ledna 2011, C-168/09; EU:C:2011:29.

v článku 17 Listiny základních práv Unie (dále jen „Listina“). Navrhuje proto, aby odpověď podaná předkládajícímu soudu zněla v tom smyslu, že se směrnice 93/98 od 1. července 1995 použije na taková autorská práva, jaká jsou dotčena v projednávané věci, tj. práva, která zanikla proto, že jejich majitel nesplnil formální požadavek.

IV – Analýza předběžných otázek

A – *Úvodní upřesnění*

44. Zaprvé bych rád upřesnil, že Montis navrhla [19], aby analýza předběžných otázek zahrnovala i analýzu článku 17 směrnice 98/71, a že tento návrh by podle mého mínění neměl být přijat.

45. Přestože se jedná o dobře známé pojmy, je namístě připomenout, že postup zavedený článkem 267 SFEU je nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, díky němuž Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad unijního práva, jenž je pro ně nezbytný k vyřešení sporu, který mají rozhodnout [20]. Soudní dvůr prohlásil, že dialog mezi ním a vnitrostátními soudy má podobu nesporného řízení, do něhož nemohou účastníci řízení nijak zasahovat a během něhož mají pouze možnost vyjádřit své stanovisko. Vzhledem k tomu, že pravomoc vymezit otázky přísluší výlučně vnitrostátnímu soudu, účastníci řízení nemohou měnit jejich obsah [21].

46. Hoge Raad nepoložil Soudnímu dvoru Beneluxu žádnou otázku, která by se týkala článku 17 směrnice 98/71 [22], přičemž na tuto směrnici neodkazuje ani posledně jmenovaný soud ve svých předběžných otázkách, ani ostatní účastníci tohoto řízení. Soudní dvůr je sice hypoteticky oprávněn změnit znění otázek, jež mu byly položeny, aby poskytl předkládajícímu soudu další prvky posuzování, ale ani v takovémto případě by podle mého mínění nemohl být návrh Montis přijat, neboť údaje obsažené v předkládacím rozhodnutí nepostačují k tomu, aby mohla být podána odpověď týkající se článku 17 směrnice 98/71. Navrhuji tedy, aby předmět diskuse nebyl rozšířen nad rámec znění předběžných otázek.

47. Druhé upřesnění se týká autorských práv k židlím, jejichž majitelkou je Montis a jejichž existence jako taková nebyla ve sporu v původním řízení zpochybněna. I když se předmětem diskuse stalo obnovení těchto práv na základě směrnice 93/98, žádný z účastníků řízení – ani předkládající soud – nezpochybnil okolnost, že křeslo Charly i židle Chaplin s ohledem na své charakteristiky spadají jak do působnosti právních předpisů o (průmyslových) vzorech, tak do působnosti právních předpisů o ochraně autorských práv, v souladu se zásadou pro kumulaci, která je stanovena v právní úpravě Beneluxu a v článku 17 směrnice 98/71.

48. Toto druhé upřesnění má určitý význam, neboť z obecnějšího pohledu není snadné rozlišit, kdy může být určitý předmět (v tomto případě křeslo či židle) označen za „umělecké dílo“, které může vzhledem ke svým zvláštním charakteristikám požívat ochrany vyplývající z autorských práv. Touto diskusí (která ostatně do značné míry závisí na věcném posouzení původnosti a míry tvořivosti u jednotlivých předmětů, v poměru k požadavkům na jejich funkčnost) není namístě se zabývat, neboť – znovu opakuji – v projednávaném sporu nebylo zpochybněno, že křeslo Charly a židle Chaplin jsou chráněny autorským právem. Již jsem uvedl, že článek 17 směrnice 98/71 přiznává členským státům oprávnění stanovit „[r]ozsah a podmínky […] včetně požadované úrovně původnosti“, za předpokladu, že jejich právní úprava přiznává (průmyslovým) vzorům ochranu vyplývající z autorských práv.

19 — Viz bod 35 výše.

20 — Viz rozsudek ze dne 15. září 2011, Unió de Pagesos de Catalunya (C-197/10; EU:C:2011:590, bod 16 a citovaná judikatura).

21 — Viz rozsudek ze dne 6. července 2000, ATB a další (C-402/98; EU:C:2000:366, bod 29 a citovaná judikatura).

22 — Montis nicméně ve svém vyjádření (s. 2 bod 5) uvádí, že ve spise ze dne 21. února 2014, který předložila Soudnímu dvoru Beneluxu, poukazovala na obnovení svých autorských práv na základě článku 17 směrnice 98/71.

49. Zatřetí bych rád poukázal na způsob, jakým předkládající soud formuloval své otázky. Z důvodů, jež uvedu níže, se nedomnívám, že by řešení druhé otázky muselo nutně záviset na kladném zodpovězení první otázky.

50. Nepřipouštím sice, že tato údajná vzájemná souvislost existuje v té podobě, v jaké byla popsána, avšak provedu nejprve analýzu použitelnosti směrnice 93/98 na projednávaný případ, což bude vyžadovat podání výkladu čl. 10 odst. 2 této směrnice. Z této analýzy budu posléze vycházet při posouzení slučitelnosti sporného formálního požadavku se směrnicí 93/98 (prohlášení o prodloužení platnosti, které bylo stanoveno ve zrušeném článku 21 BTMW). A nakonec případně upřesním, v jakém okamžiku byla obnovena autorská práva, která jsou předmětem sporu v původním řízení.

B – *K výkladu čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98 a jeho použití na projednávaný spor*

1. Obecné úvahy

51. Z jedenáctého bodu odůvodnění směrnice 93/98 [23] vyplývá, že unijní normotvůrce harmonizoval dobu ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících za účelem zavedení vysoké úrovně ochrany, která bude současně splňovat požadavky vnitřního trhu a uspokojovat potřebu zavést právní prostředí, které bude napomáhat k harmonickému rozvoji literární a umělecké tvorby v Unii.

52. Z tohoto důvodu byly zavedeny platné a pro celou Unii stejné doby ochrany, a sice doba trvající po dobu autorova života a 70 let *post mortem auctoris (p.m.a.*), co se týče literárních a uměleckých děl, jakož i kinematografických a audiovizuálních děl [24], a doba trvající 50 let ode dne podání výkonu, co se týče výkonných umělců, nebo 50 let po pořízení záznamu, co se týče výrobců zvukových nosičů [25].

53. Pokud jde o počítání těchto dob, článek 8 směrnice 93/98 stanoví, že tyto doby se počítají od 1. ledna roku následujícího po události vedoucí ke vzniku autorského práva nebo práva s ním souvisejícího.

54. Článek 10 odst. 2 směrnice 93/98 zavedl v téže souvislosti a opět s cílem harmonizovat dobu ochrany pravidlo pro obnovení autorských práv, která se v členských státech stala volnými, a to ve dvou možných situacích: a) pokud tato práva k 1. červenci 1995 [26] nadále požívají ochrany alespoň v jednom členském státě nebo b) pokud daný předmět splňuje podmínky ochrany podle směrnice 92/100.

55. Základní myšlenku lze shrnout tak, že obnovením [27] autorského práva v členských státech, v nichž toto právo nepožívá ochrany, měla být doba ochrany sjednocena na dobu nezbytnou k dosažení stropu, který byl zaveden směrnicí 93/98. Cílem je zabránit tomu, aby rozdílné doby ochrany bránily volnému pohybu zboží a služeb a narušovaly hospodářskou soutěž [28].

56. První z těchto alternativních podmínek (tj. přetrvávání ochrany nejméně v jednom členském státě v době před 1. červencem 1995) již Soudní dvůr podrobil analýze, jak uvedu v následujících bodech, avšak v případě druhé podmínky tomu tak nebylo. Samozřejmě je přitom značně obtížné vyložit, kdy určité dílo splňuje „podmínky ochrany podle směrnice 92/100/EHS“.

23 — Viz bod 9 tohoto stanoviska.

24 — Článek 1 odst. 1, respektive čl. 2 odst. 1 směrnice 93/98.

25 — Článek 3 odst. 1 a 2 směrnice 93/98.

26 — Toto datum je uvedeno v čl. 13 odst. 1 směrnice 93/98.

27 — Pro označení téhož právního jevu jsou bez rozdílu používány výrazy obnovení či obnova práva.

28 — Viz třetí bod odůvodnění směrnice 2006/116, jehož znění je uvedeno v poznámce pod čarou 7. Toto narušení nebylo čistě hypotetické, jak bylo prokázáno v rozsudku ze dne 24. ledna 1989, EMI Electrola v. Patricia Im- und Export a další (341/87; EU:C:1989:30).

2. K první alternativní podmínce

57. Výklad článku 10 směrnice 93/98, a zvláště odstavce 2 tohoto článku [29], byl poprvé podán v rozsudku Butterfly Music [30]. Soudní dvůr v něm uvedl, že z tohoto odstavce vyplývá, že uplatnění stanovené doby ochrany může mít v členských státech, jejichž právní předpisy stanovily kratší dobu ochrany, za následek obnovení ochrany děl nebo předmětů, které se již staly volnými.

58. Soudní dvůr současně uznal, že o tento následek normotvůrce Společenství výslovně usiloval [31], přičemž potvrdil, že cílem bylo co nejdříve dosáhnout harmonizace vnitrostátních právních předpisů, které upravují dobu ochrany autorského práva a práv s ním souvisejících [32], a zabránit tomu, aby v některých členských státech tato práva uplynula, kdežto v jiných by nadále požívala ochrany [33].

59. Toto prohlášení bylo upřesněno v rozsudku Sony Music Entertainment, v němž bylo rozhodnuto, že první alternativní podmínka uložená prostřednictvím čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98 se týká předchozí existence ochrany dotčeného předmětu ochrany alespoň v jednom členském státě, avšak není nutné, aby tímto členským státem byl ten, v němž je tato ochrana nárokována [34]. Soudní dvůr dále dodal, že harmonizovaná doba ochrany se uplatní, i když předmět, který je chráněn autorským právem, nebyl nikdy chráněn v členském státě, v němž je ochrana nárokována [35].

60. A konečně v rozsudku Flos [36] Soudní dvůr nejprve uznal zásadu pro kumulaci ochrany vyplývající z autorských práv a z (průmyslových) vzorů [37] a následně uvedl, že členské státy nejsou oprávněny upravit dobu ochrany autorských práv, neboť ta již byla stanovena směrnicí 93/98 [38]. Nakonec dospěl k závěru, že „podle článku 17 směrnice 98/71 (průmyslové) vzory, které jsou chráněny právem k (průmyslovému) vzoru, jež jsou v členském státě zapsány, a které splňují podmínky stanovené členskými státy, za kterých je ochrana podle autorského práva poskytována, zejména podmínku úrovně původnosti, a pro které doba stanovená v článku 1 směrnice 93/98 ve spojení s čl. 10 odst. 2 této směrnice dosud neskončila, musí požívat ochrany podle autorského práva tohoto členského státu“ [39].

61. Vztáhneme-li výše uvedenou judikaturu na případ židlí Charly a Chaplin a připustíme-li, že oba výše uvedené předměty jsou způsobilé k tomu, aby požívaly ochrany vyplývající z autorských práv (znovu opakuji – což nikdo nezpochybnil), účinek směrnice 93/98 spočívající v „obnovení práv“ by měl být na autorská práva společnosti Montis uplatněn za předpokladu, že bude prokázáno, že tato práva byla k 1. červenci 1995 nadále chráněna v některém členském státě, ať již v Nizozemsku nebo v kterémkoli jiném státě.

62. Když však byla společnostem Montis a Goossens položena během jednání otázka, zda byly zmíněné židle chráněny v některém členském státě autorskými právy (vzhledem k tomu, že v předložených spisech byla podle všeho rozebírána platnost těchto práv v Německu), obě tyto společnosti odpověděly kategoricky záporně.

29 — Otázka položená předkládajícím soudem se týká ochrany práv nabytých třetími osobami, tj. odstavce 3.

30 — C-60/98, EU:C:1999:333.

31 — Takovýto záměr vyvodil z porovnání původního návrhu Komise (podle něhož měla být jeho ustanovení použita „na práva, jejichž platnost nebude k 31. prosinci 1994 dosud ukončena“) se změnami, které do nového znění vložil Evropský parlament a jejichž podstatná část se stala posléze i součástí konečného znění směrnice 93/98. Viz body 18 a 19 rozsudku ze dne 29. června 1999, Butterfly Music (C-60/98, EU:C:1999:333).

32 — Tento cíl je uveden ve druhém bodě odůvodnění směrnice 93/98.

33 — Rozsudek ze dne 29. června 1999, Butterfly Music (C-60/98, EU:C:1999:333, bod 20).

34 — Rozsudek ze dne 20. ledna 2009, Sony Music Entertainment (C-240/07; EU:C:2009:19, bod 22).

35 — Tamtéž, bod 25.

36 — Rozsudek ze dne 27. ledna 2011 (C-168/09; EU:C:2011:29).

37 — Tamtéž, body 37 a 38.

38 — Tamtéž, bod 39.

39 — Tamtéž, bod 41.

63. Je tedy třeba považovat za prokázané, že k 1. červenci 1995 nebyly židle Charly a Chaplin chráněny v žádném státě Unie autorskými právy. Znamená to tedy, že Montis se nemůže dovolávat zpětné účinnosti čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98 na základě první alternativní podmínky, při jejímž splnění takováto zpětná účinnost nastává [40].

3. Ke druhé alternativní podmínce

64. Složitější je výklad druhé alternativní podmínky, při jejímž splnění lze uplatnit dobu ochrany stanovenou ve směrnici 93/98 a která je uvedena v čl. 10 odst. 2 této směrnice, v jehož závěru je odkazováno na směrnici 92/100. Jak jsem již uvedl, v souvislosti s touto otázkou nebyla zatím vydána žádná judikatura.

65. Znění tohoto ustanovení, jakož i pozdější výklad směrnice 92/100 je poněkud zavádějící, neboť „podmínky ochrany“, jež jsou v posledně jmenované směrnici údajně uvedeny, není snadné vymezit [41]. Směrnice 92/100 totiž v článku 2 ve skutečnosti odkazuje pouze na majitele a předmět práv na pronájem a půjčování a některých práv souvisejících s autorským právem, v souvislosti s díly chráněnými posledně jmenovanými právy [42].

66. Přestože směrnice 92/100 v některých případech zmiňuje určité podmínky, které musí být splněny, například v souvislosti s autory kinematografického díla (čl. 2 odst. 1 čtvrtá odrážka) [43], v jiných naopak žádné podmínky nezavádí, například v souvislosti s výrobci zvukového záznamu (čl. 2 odst. 1 třetí odrážka). Ve všech případech musí být nicméně splněny obecné požadavky týkající se ochrany, které jsou ve zmíněné směrnici uvedeny [44], včetně požadavků týkajících se doby ochrany, které jsou stanoveny v článku 12 [45].

67. Pro účely sporu, jímž se nyní zabýváme, je namístě poukázat na to, že čl. 13 odst. 1 směrnice 92/100 stanovil také, že obnovena mohou být pouze ta práva uznaná výše uvedenou směrnicí, „jejichž ochrana podle právních předpisů členských států […] k 1. červenci 1994 ještě trvá, *anebo které k uvedenému dni splňují kritéria ochrany podle této směrnice*“ [46].

68. Toto ustanovení možná pochopíme lépe, přihlédneme-li k souvislostem jeho vzniku: směrnicí 92/100 byla členským státům poprvé uložena povinnost chránit určitá práva, která buď nebyla chráněna ve všech státech, anebo nebyla chráněna v žádném z nich [47]. Nejvýstižnějším příkladem je právo výkonného umělce, pokud jde o záznamy jeho výkonu [48], které zavedla právě směrnice 92/100.

40 — Na tomto závěru nemůže nic změnit ani okolnost, že platnost těchto práv v Německu může být podle názoru Montis prokázána v rámci jiného sporu se třetí osobou, a to proto, že tato předběžná otázka má povahu incidenční otázky vznesené ve sporu probíhajícím před nizozemským Hoge Raad (nejvyšší soud), kde již není prostor pro diskusi o skutkových okolnostech ani pro podávání nových důkazů.

41 — Komise během jednání připustila, že směrnice 92/100 neobsahuje žádné „podmínky ochrany“, na něž odkazuje závěrečná část čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98.

42 — Konkrétně odkazuje na výlučné právo udělit svolení k pronájmu a půjčování anebo pronájem a půjčování zakázat, jež mohou náležet: autorovi (pokud jde o originál a rozmnoženiny jeho díla), výkonnému umělci (pokud jde o záznamy jeho výkonu), výrobci zvukového záznamu (pokud jde o jeho zvukové záznamy) a výrobci prvotního záznamu filmu (pokud jde o originál a rozmnoženiny jeho filmu).

43 — Musí se jednat o prvotní záznam filmu – který je v tomto ustanovení rovněž definován – a práva se týkají pouze originálu a rozmnoženin.

44 — U výrobců zvukových záznamů trvá tato ochrana nejméně dvacet let, v souladu s odkazem na Římskou úmluvu o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací (1961), který je uveden v článku 14 směrnice.

45 — Reinbothe, J./von Lewinski, S., *The EC Directive on Rental and Lending Rights and on Piracy*, Londýn, 1993, s. 120.

46 — Zvýraznění provedeno autorem tohoto stanoviska.

47 — Viz Commission of the European Communities, *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action*, COM(88) 172 final, s. 159.

48 — Článek 2 odst. 1 druhá odrážka směrnice 92/100.

69. Vrátíme-li se nyní znovu ke směrnici 93/98, na základě výše uvedených prvků se lze domnívat, že odkaz na směrnici 92/100, který je uveden v čl. 10 odst. 2 *in fine* prvně jmenované směrnice, je třeba chápat v tom smyslu, že potvrzuje – a případně i rozšiřuje – ochranu autorských práv a práv s nimi souvisejících, která se vztahuje na díla či předměty, které k 1. červenci 1994 již této ochrany požívaly nebo které by měly být těmito právy chráněny, pokud by příslušné členské státy provedly směrnici 92/100 do svých vnitrostátních právních řádů [49].

70. Směrnice 93/98 neusilovala o to, aby byla se zpětnou účinností obnovena jakákoli autorská práva a jakékoli předměty, jež se v členských státech staly volnými, neboť takovéto opatření nebylo nezbytné pro řádné fungování vnitřního trhu [50]. Měla zajistit pouze ochranu práv a předmětů, které byly k 1. červenci 1995 nadále chráněny v některém členském státě, nebo které mohly požívat této ochrany na základě směrnice 92/100. Jak jsem již uvedl výše, cílem této směrnice bylo tedy sjednotit dobu ochrany v celé Unii, a zabránit tak nesrovnalostem vyplývajícím z rozdílných vnitrostátních dob ochrany [51].

71. V každém případě platí, že Montis požaduje, aby došlo k obnovení jejích autorských práv a ochrany, kterou tato práva poskytují jejím židlím, nikoli však práv na pronájem a půjčování či jiných autorských práv (nebo práv s nimi souvisejících), která jsou výslovně stanovena ve směrnici 92/100. Není tedy oprávněna ani k tomu, aby se dovolávala odkazu, který je uveden v čl. 10 odst. 2 *in fine* směrnice 93/98.

4. K možnému odkazu na směrnici 98/71

72. Během jednání bylo patrné, že se účastníci řízení do určité míry shodli na tom, že odkaz na směrnici 92/100, který je uveden v čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98, by měl být vykládán pružně a dynamicky, a sice v tom smyslu, že zahrnuje veškeré právní předpisy, jimiž jsou harmonizována práva k duševnímu vlastnictví, včetně (průmyslových) vzorů, jejichž právní ochrana je na úrovni Unie upravena směrnicí 98/71. V takovémto případě by židle, které jsou předmětem sporu v původním řízení, požívaly dvojí ochrany, a to jak ochrany vyplývající z autorských práv, tak ochrany vyplývající z práva k (průmyslovému) vzoru.

73. Takovéto rozšíření působnosti sporného odkazu mi však nepřipadá přesvědčivé.

74. Zaprvé znění čl. 10 odst. 2 směrnice 2006/116, kterou byla kodifikována doba ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, je z čistě formálního hlediska totožné se zněním čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98 a odkaz na směrnici 92/100 jím nebyl nijak změněn. Již tento poznatek dostatečně prokazuje, že normotvůrce neměl v úmyslu tento odkaz rozšířit na další druhy práv k duševnímu vlastnictví. V roce 2006, kdy přijímal výše uvedenou kodifikační směrnici, mohl totiž výše uvedený odkaz snadno rozšířit i na směrnici 98/71 o právní ochraně (průmyslových) vzorů, která byla v té době již platná, avšak neučinil tak.

49 — Walter, M. M., „Term Directive – Article 10 Application in time“, in Walter, M. M./Von Lewinski, S., *European Copyright Law – A Commentary*, Oxford, 2010, s. 622.

50 — Jorna, K./Martin-Prat, M., „New rules for the game in the European copyright field and their impact on existing situations“, *European intellectual Property Review* (EIPR), 1994, s. 148.

51 — V souvislosti s volným pohybem zboží viz rozsudek ze dne 17. května 1988, Warner Brothers a další v. Christiansen (158/86; EU:C:1988:242, body 10 až 16).

75. Z věcného pohledu však bylo ostatně logické, aby směrnice 2006/116 obsahovala přesně tentýž odkaz na směrnici 92/100, neboť trvání práv spadajících do působnosti této směrnice, které původně vycházelo z minimálních období, bylo nahrazeno trváním stanoveným v článcích 2 a 3 směrnice 93/98 [52]. Jinými slovy, úprava platné doby trvání práv, která je obsažena ve směrnici 92/100, vyplývá ve skutečnosti již ze směrnice 93/98. Proto se stalo nezbytným, aby byl odstavec 2 článku 10 směrnice 93/98 přemístěn do směrnice 2006/116, což mělo zaručit dobu ochrany práv upravených směrnicí 92/100, zvláště v případech, kdy tato práva nebyla uznávána ve všech členských státech.

76. Pokud jde nyní o směrnici 98/71, platí zaprvé, že doba ochrany práv k (průmyslovým) vzorům je upravena v článku 10 této směrnice a je rozložena do pětiletých období, což se velmi liší od způsobu, jakým je upravena doba ochrany autorských práv a práv s nimi souvisejících. Zadruhé souvislost mezi právy k (průmyslovým) vzorům a autorskými právy je upravena prostřednictvím článku 17 této směrnice, který v podstatě odkazuje na vnitrostátní právo. Za takovýchto okolností nebylo ostatně nutné, aby bylo dále zmiňováno, že odkaz na směrnici 92/100 má být vykládán velmi volně, a kromě toho není ani patrné, jakému legislativnímu cíli by měl tento další odkaz sloužit.

5. Dodatek

77. Souhrnně: a) Montis se nemůže dovolávat čl. 10 odst. 2 úvodní věty směrnice 93/98, neboť připustila, že její autorská práva k židlím Charly a Chaplin nebyla k předmětnému dni chráněna v žádném státě Unie, a b) nemůže požívat ani ochrany vyplývající ze směrnice 92/100, neboť odkaz na tuto směrnici, který je uveden v čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98, nelze použít na tento druh autorských práv, nýbrž pouze na druhy autorských práv vyjmenované ve směrnici 92/100. Jak již bylo ostatně uvedeno výše, zmíněný odkaz nelze rozšířit na ochranu vyplývající ze směrnice 98/71 o (průmyslových) vzorech.

78. Směrnice 93/98 by nicméně mohla být použitelná na případ autorských práv společnosti Montis, pokud by (zrušený) čl. 21 odst. 3 BTMW, který zakazuje obnovení autorských práv, byl s touto směrnicí neslučitelný z důvodu, že by bránil splnění cíle sledovaného čl. 10 odst. 2 této směrnice. Právě takový je smysl druhé předběžné otázky, kterou položil Soudní dvůr Beneluxu.

C – *Ke slučitelnosti (zrušeného) čl. 21 odst. 3 BTMW se směrnicí 93/98*

79. Protokol [53], který byl podepsán v Bruselu dne 20. června 2002, zrušil s účinností k 1. prosinci 2003 (zrušený) čl. 21 odst. 3 BTMW, jakož i jeho dodatek, článek 24 téhož zákona. Jak jsem již uvedl výše, důvodem pro zrušení těchto článků byla okolnost, že je Hoge Raad prohlásil za neslučitelné s čl. 5 odst. 2 Bernské úmluvy [54] a že podle článku 9 Dohody TRIPS jsou signatářské státy povinny výše uvedenou úmluvu dodržovat.

80. Toto rozhodnutí se jevilo jako logické, neboť BTMW požadoval, aby majitelé autorských práv k (průmyslovým) vzorům, kteří chtějí zachovat platnost svých práv, předložili prohlášení o prodloužení platnosti, a to během roku předcházejícího uplynutí každého období pěti let, během něhož trvá ochrana. Toto prohlášení ve skutečnosti odpovídalo jedné z formalit, kterou zakazuje čl. 5 odst. 2 Bernské úmluvy, a proto bylo z BTMW vypuštěno.

52 — Tento závěr vyplývá ze znění článku 11 této směrnice, který výslovně zrušuje články 11 a 12 směrnice 92/100, v nichž byla stanovena „minimální“ doba tohoto trvání, „aniž je dotčena další harmonizace“, kterou zajistila směrnice 93/98 (viz šestnáctý bod odůvodnění této směrnice).

53 — Viz opět poznámka pod čarou 3.

54 — Znění tohoto ustanovení je uvedeno v bodě 17 tohoto stanoviska. Vyplývá z něj, že požívání a výkon autorských práv není podroben žádné formalitě.

81. S ohledem na vztah mezi Bernskou úmluvou a unijním právem, který zprostředkuje čl. 9 odst. 1 TRIPS, je třeba mít za to, že (zrušený) čl. 21 odst. 3 BTMW se po vstupu Dohody TRIPS stal neslučitelným i s unijním právem.

82. Neslučitelnost (zrušeného) čl. 21 odst. 3 BTMW s mezinárodním právem a posléze s ohledem na souvislost mezi TRIPS a Bernskou úmluvou i s unijním právem však sama o sobě neřeší otázku týkající se vztahu mezi tímto ustanovením a směrnicí 93/98.

83. Goossens tvrdí, že směrnice 93/98 neprovedla harmonizaci podmínek výkonu autorských práv. Toto tvrzení není úplně přesné, neboť článek 8 směrnice 93/98 upravuje počítání dob ochrany, což je prvek, na němž závisí výkon výše uvedených práv. I kdyby však byl výše uvedený argument správný, nepostačoval by k tomu, aby mohla být účinnost (zrušeného) článku 21 BTMW zachována i poté, co vstoupila v platnost směrnice 93/98.

84. I kdyby harmonizace, kterou provedla směrnice 93/98, nezahrnovala procesní hlediska výkonu autorských práv k (průmyslovým) vzorům, bylo by nelogické – a přehnaně formalistické – kdyby bylo umožněno, aby (zrušený) článek 21 BTMW nadále přetrvával za okolností, kdy je zajištěna taková z časového hlediska prodloužená ochrana autorských práv (sedmdesát let), jakou zavádí výše uvedená směrnice, která ukládá dokonce i povinnost obnovení již zaniklých autorských práv.

85. Směrnice 93/98 vychází z hlavních zásad Bernské úmluvy (na kterou opakovaně odkazuje)[55], z nichž jedna stanoví, že je zakázáno vázat autorská práva na splnění určitých správních formalit, a tudíž lze jen stěží připustit, že by požadavek, který je podle (zrušeného) článku 21 BTMW podmínkou existence výše uvedených práv, mohl být i poté, co vstoupila v platnost směrnice 93/98, součástí vnitrostátní právní úpravy (v projednávaném případě právní úpravy Beneluxu). Pokud by tato formalita nebyla požadována nebo pokud by byla včas zrušena, majitel autorských práv zaručených směrnicí 93/98 by se mohl rozhodnout pro některý ze způsobů, kterým lze podle této směrnice prodloužit dobu ochrany těchto práv. Zachování požadavku stanoveného ve (zrušeném) článku 21 BTMW jej o tuto možnost připravuje, a narušuje tak užitečný účinek směrnice 93/98.

86. Omezením autorských práv, které bylo popsáno výše, navíc (zrušený) čl. 21 odst. 3 BTMW narušuje účinnost směrnice 93/98 v tom smyslu, že brání naplnění cílů vyplývajících z jedenáctého bodu odůvodnění této směrnice[56], a sice zavedení vysoké úrovně ochrany a právního prostředí, které bude napomáhat k harmonickému rozvoji literární a umělecké tvorby.

87. Mám tedy za to, že poté, co uplynula lhůta stanovená k provedení směrnice 93/98, brání užitečný účinek čl. 10 odst. 2 použitelnosti takového právního ustanovení, jako je (zrušený) čl. 21 odst. 3 BTMW, podle něhož musí být autorská práva k určitému dílu, která zanikla před 1. červencem 1995 z důvodu nesplnění formálního požadavku, nadále považována za zaniklá.

88. Výše uvedený závěr vyžaduje nicméně dvě upřesnění. Zaprvé, jak jsem již uvedl výše, článek 21 BTMW se stal neslučitelným se směrnicí 93/98 v okamžiku, kdy tato směrnice nabyla účinku. Není možné na základě směrnice 93/98 tvrdit, že (zrušený) článek 21 BTMW byl s touto směrnicí neslučitelný dříve, než tato směrnice začala z právního hlediska existovat, neboť mohl být neslučitelný nanejvýš s Bernskou úmluvou, která v dané době neměla žádnou souvislost s unijním právem.

89. Zadruhé vzhledem k tomu, že spor mezi Montis a Goossens má povahu sporu *inter privatos*, je namístě upozornit soudce, který bude v tomto sporu rozhodovat, že směrnice nemají přímý horizontální účinek, což platí dokonce i o jasných, přesných a bezpodmínečných ustanoveních, která mají poskytnout práva nebo uložit povinnosti jednotlivcům[57]. Podle judikatury Soudního dvora jsou

55 — První, pátý, dvanáctý, čtrnáctý, sedmnáctý a dvacátý druhý bod odůvodnění, jakož i články 1 a 7.

56 — Jeho znění je uvedeno v bodě 9.

57 — Viz rozsudek ze dne 7. června 2007, Carp (C-80/06; EU:C:2007:327, bod 20 a citovaná judikatura).

vnitrostátní soudy za takovýchto okolností povinny vykládat vnitrostátní právo v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu příslušné směrnice, přihlédnout přitom k celému rozsahu příslušného vnitrostátního práva a použít metody výkladu tímto právem uznané, aby tak zaručily plnou účinnost směrnice a dosáhly výsledku, který bude v souladu s cílem touto směrnicí sledovaným [58].

90. Povinnost vnitrostátního soudu přihlížet k obsahu směrnice, pokud vykládá a používá relevantní pravidla vnitrostátního práva, je nicméně omezena obecnými právními zásadami, zejména zásadou právní jistoty a zásadou zákazu zpětné účinnosti, a nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem* [59].

91. Je sice věcí předkládajícího soudu, aby ověřil, zda může vykládat vnitrostátní právo – v období, které bylo uvedeno výše – v souladu se směrnicí 93/98, avšak pokud to pro něj není možné, jak se obávám, účastník řízení, který byl poškozen rozporem mezi vnitrostátním a unijním právem, má možnost dovolávat se judikatury týkající se náhrady škody způsobené takovouto okolností za předpokladu, že byly splněny podmínky, jež tato judikatura ukládá [60].

92. A co se konečně týče možnosti použít přímo ustanovení, na nějž odkazuje Komise [61], a sice čl. 17 odst. 2 Listiny, v němž je zakotveno právo duševního vlastnictví, postačí uvést pouze to, že skutkové okolnosti projednávaného sporu proběhly v období, kdy Listina neměla závazné právní účinky. Považuji tedy za zbytečné diskutovat o tom, zda by výše uvedený článek Listiny mohl přiznávat jednotlivcům subjektivní právo ve smyslu judikatury Kücükdeveci [62], z něhož by vyplývala možnost použít tento článek ve sporu *inter privatos*, jehož předmětem je směrnice 93/98.

93. Sporná vnitrostátní právní úprava nemohla tedy – během doby své platnosti – porušovat čl. 17 odst. 2 Listiny, neboť toto ustanovení bylo v dané době zbaveno právních účinků. V každém případě platí, že případné porušení práva vlastnictví způsobené účinkem formálního požadavku stanoveného ve (zrušeném) čl. 21 odst. 3 BTMW, který spočívá v zániku práv, nelze přičítat ani odpůrci ve sporu v původním řízení.

D – *Ke dni obnovení autorských práv*

94. Pochybnosti týkající se okamžiku, v němž došlo k obnovení autorských práv ke křeslu Charly a k židli Chaplin, jsou pochopitelné. Montis navrhuje, aby tento zpětný účinek nastal ke dni, kdy tato práva zanikla, tj. k 18. dubnu 1993. Nedomnívám se však, že ve směrnici 93/98 existuje nějaký právní základ, který by mohl vést k takovémuto závěru, jež by mohl být podepřen ještě argumenty jiného druhu.

95. Vnitrostátní soud by tedy mohl podat výklad v takovém smyslu, že zrušení článku 21 BTMW prostřednictvím Protokolu mělo zpětnou účinnost, takže zánik autorských práv vyplývající z prvně jmenovaného ustanovení je neplatný *ex tunc* (aniž jsou dotčena práva třetích osob). Pokud to dovoluje příslušný právní řád, soudy zemí Beneluxu by mohly rovněž rozhodnout v tom smyslu, že

58 — Rozsudky ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další (C-397/01 až C-403/01; EU:C:2004:584, bod 113 a citovaná judikatura), a ze dne 15. září 2011, Mücksch (C-53/10; EU:C:2011:585, bod 29 a citovaná judikatura).

59 — Rozsudek ze dne 23. dubna 2009, Angelidaki a další (C-378/07 až C-380/07; EU:C:2009:250, bod 199 a citovaná judikatura).

60 — Kumulativní podmínky pro vznik odpovědnosti lze shrnout takto: a) cílem dotčené směrnice musí být přiznání práv jednotlivcům; b) obsah těchto práv musí být identifikovatelný na základě ustanovení uvedené směrnice a c) konečně musí existovat příčinná souvislost mezi porušením povinnosti ze strany členského státu a vzniklou škodou. Viz rozsudky ze dne 24. ledna 2012, Domínguez (C-282/10; EU:C:2012:33, bod 43 a citovaná judikatura), a ze dne 23. dubna 2009, Angelidaki a další (C-378/07 až C-380/07; EU:C:2009:250, bod 202 a citovaná judikatura).

61 — Komise v bodě 45 svého vyjádření uvádí, že každé omezení výkonu práv duševního vlastnictví musí respektovat podstatu těchto práv, přičemž odkazuje na rozsudky ze dne 24. listopadu 2011, Scarlet Extended (C-70/10; EU:C:2011:771, bod 43), a ze dne 16. července 2015, Coty Germany (C-580/13; EU:2015:485, bod 35). Nejeví se nicméně, že by ustanovení, které stanoví, že autorská práva mohou být výjimečně obnovena se zpětnou platností poté, co se stala volnými, vycházelo z podstaty práva vlastnictví.

62 — Rozsudek ze dne 19. ledna 2010 (C-555/07, EU:C:2010:21, bod 56).

neslučitelnost (zrušeného) článku 21 BTMW s Bernskou úmluvou brání, i tentokrát *ex tunc*, tomu, aby autorská práva zanikla v důsledku nesplnění správních formalit. V obou těchto případech lze spíše než o obnovení zaniklých autorských práv hovořit o tom, že z právního hlediska tato práva nikdy nezanikla. Mám nicméně za to, že ať se rozhodnou pro kterékoli z výše uvedených řešení, nemohou přitom spoléhat na pomoc ze strany Soudního dvora, neboť ten není příslušný ani k tomu, aby podával výklad vnitrostátního práva (v projednávané věci BTMW a Protokolu, který jej v částečném rozsahu zrušil), ani k tomu, aby toto právo porovnával s ustanoveními mezinárodního práva (Bernské úmluvy), která nejsou součástí unijního práva.

96. Zastávám názor, že z pohledu unijního práva nastalo obnovení autorských práv vyplývající ze směrnice 93/98 ke dni 1. července 1995, tj. ke dni uvedenému v čl. 10 odst. 2 této směrnice, vykládanému ve spojení s čl. 13 odst. 1. Normotvůrce Společenství upřesnil (čl. 13 odst. 1), že členské státy jsou povinny nejpozději do výše uvedeného dne přijmout opatření nezbytná pro dosažení souladu s novým jednotným režimem autorských práv, jehož součástí je i možnost obnovení těchto práv (kterou zavádí čl. 10 odst. 2). Kromě toho si byl vědom toho, že mohla existovat „využívání uskutečněná“ třetími osobami před výše uvedeným dnem, přičemž stanovil, že doba ochrany má být s výhradou těchto využívání, jakož i s výhradou nabytých práv prodloužena na sedmdesát let.

97. Přesto se domnívám, že kromě výše uvedeného dne je třeba vzít v potaz ještě další dva dny: prvním z nich je den (19. duben 1993), kdy by byla bez přerušení obnovena autorská práva, která se stala volnými, aniž k tomu existoval důvod, který by byl přípustný podle zákona. Tento den by byl považován za den obnovení práv, pokud by nizozemské soudy prohlásily, že prohlášení o prodloužení platnosti je protiprávní, a pokud by rozhodly v tom smyslu, že takovýto požadavek nikdy neexistoval, neboť není považován za uložený. V takovéto situaci by bylo možné uplatnit v souladu s čl. 10 odst. 2 směrnice 93/98 dobu ochrany autorských práv trvající sedmdesát let *p.m.a.*, neboť k 1. červenci 1995 byla autorská práva společnosti Montis přece jen platná v některém členském státě.

98. Druhým dnem [63] je den, kdy vstoupil v platnost Protokol, kterým byl zrušen článek 21 BTMW, a sice 1. prosinec 2003. Vzhledem k tomu, že se jedná o právo Beneluxu, na které je v řízeních tohoto druhu nahlíženo stejně jako na vnitrostátní právo, Soudní dvůr není příslušný k tomu, aby podal jeho výklad. Pokud by měl být za den, kdy došlo k obnovení autorských práv společnosti Montis, považován z pohledu unijního práva jedině 1. červenec 1995, jak navrhuji, přísluší vnitrostátním soudům, aby posoudily význam vstupu Protokolu v platnost a jeho případnou způsobilost zakládat z časového hlediska zpětnou účinnost. Přestože mi nepřísluší, abych podal výklad tohoto vnitrostátního předpisu, mohl by z něj být zřejmě vyvozen závěr, že obnovených práv společnosti Montis nebylo možné se dovolávat vůči třetím osobám až do 1. prosince 2003, což mě přivádí k poslední úvaze ohledně ochrany práv třetích osob jednajících v dobré víře.

99. Z jednoznačné povinnosti, kterou ukládá čl. 10 odst. 3 první věta směrnice 93/98, logicky vyplývá, že od třetích osob nelze požadovat finanční vyrovnání za neoprávněné užívání takovýchto práv, k němuž došlo před datem jejich obnovení, tj. před 1. červencem 1995. Z druhé věty téhož odstavce však vyplývá, že členské státy jsou povinny přijmout opatření na ochranu práv nabytých třetími osobami, přičemž v oblasti právní úpravy těchto opatření mají velmi široký prostor k posouzení.

100. Za těchto okolností tedy platí, že s výjimkou, na niž bylo poukázáno v předchozích bodech, přísluší vnitrostátnímu právu, aby upravilo účinky zrušení článku 21 BTMW, které bylo provedeno prostřednictvím Protokolu od 1. prosince 2003, a aby určilo, zda toto zrušení může být považováno za legislativní opatření výše uvedeného druhu, které by odpovídalo cíli sledovanému zmíněnou směrnicí. Vzhledem k tomu, že Soudní dvůr Beneluxu nevznesl žádnou výslovnou otázku, která by se týkala výkladu čl. 10 odst. 3 směrnice 93/98, není namístě se tímto hlediskem projednávaného sporu zabývat.

63 — Montis navrhla ještě třetí datum, a sice 17. listopad 1998, kdy vstoupila v platnost směrnice 98/71. S ohledem na důvody uvedené v bodě 44 a násl., které brání tomu, aby byla diskuse rozšířena i na možný dopad této směrnice, mám za to, že toto možné datum nelze brát v úvahu.

V – Závěry

101. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Soudním dvorem Beneluxu odpověděl následovně:

„1) Článek 10 odst. 2 směrnice 93/98/EHS o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících brání vnitrostátnímu právnímu předpisu, podle něhož mají být autorská práva k uměleckému dílu, která zanikla před 1. červencem 1995 z důvodu pouhého nesplnění správní formality, nadále považována za zaniklá. Přísluší vnitrostátnímu soudu, aby ověřil, zda za okolností sporu mezi jednotlivci, v němž rozhoduje, může vykládat příslušné vnitrostátní právo v souladu s výše uvedenou směrnicí, a aby případně upustil od použití daného vnitrostátního právního předpisu.

2) Článek 10 odst. 2 ve spojení s čl. 13 odst. 1 směrnice 93/98 musí být vykládán v tom smyslu, že dotčená autorská práva byla obnovena dne 1. července 1995.“